

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФУНДАМЕНТАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

СЦЕНАРІЙ
**«ХЛІБ – СКАРБ
НАЙБІЛЬШИЙ
НА ЗЕМЛІ»**

Одеса -2022

«ХЛІБ – СКАРБ НАЙБІЛЬШИЙ НА ЗЕМЛІ»

Сценарій заходу на платформі ZOOM

Лунає музика

Ведучий 1:

Візьму я в руки хліб духмяний,
Він незвичайний, він святий,
Ввібрав і пісню, й працю в себе,
Цей хліб рум'яний на столі.
Йому до ніг вклонитись треба,
Він - скарб, найбільший на землі.

Ведучий 2:

Вітаємо всіх присутніх. Ми починаєм наше свято.

«На рушник розшитий
Хліб кладемо с сіллю,
Щоб легкі дороги
Славили країну»

Спочатку пропоную всім загадку, а відгадкою буде те, про що ми будемо сьогодні говорити. *«В землю кидалось, на повітрі тулялось, в печі гартувалось, запахом своїм усіх привертало»... (Хліб)*

А що таке хліб на вашу думку? Хліб – це наша щоденна їжа. Це найдавніша і найпотрібніша їжа. Україну з давніх-давен називали хлібним краєм, бо люди, що жили тут – українці-хлібороби, були великими працелюбами. Вміли гарно обробляти землю і вирощували на ній хороші врожаї. Для нашого народу хліб був не просто стравою – це була основа основ життя і найдорожча святиня. Хліб у кожній родині – найперший годувальник, батько, всьому голова і розпорядник.

Де є хліб і вода – там голоду нема;

Коли є хліба край, то і під вербою рай, і стіл - престіл. А як хліба ні куска, то і в палаці тоска, і бесіда суха.

Без перебільшення можна сказати: без хліба немає життя. Недарма у слів «жито» і «життя» один корінь.

“Земля на зерняткові стоїть...” - так кажуть у народі, бо на колосках споконвіку трималася людська доля і саме людське існування. Сотні тисяч слів у нашій мові, одні з’являються, інші зникають, але є слова вічні - це МАТИ, БАТЬКІВЩИНА і ХЛІБ.

А чи знаєте ви, звідки до нас прийшов хліб?

Ведучий 3:

Паляниця... Хліб... Здавалося б, що ж тут такого - звичайний продукт харчування. Але скільки для кожного з нас постає за цим звичайним словом! Неосяжне пшеничне поле, на якому мов пливе комбайн..., золотаве зерно, що переливається в натруджених долонях хлібороба..., духмяна паляниця на вишиваному рушнику, якою зустрічають гостей. “Хліб-сіль вам, добрі люди”, - так говорили здавна на Україні. Ось і виходить, що хліб - це щось значно більше, вагомніше і дорожче, "він є основою основ", як сказав Андрій Малишко.

Здається, що він був завжди. Але це не так. Вчені вважають, що у далеку-далеку давнину люди споживали зерна рослин, коли їм не щастило на полюванні. Згодом, зерна почали розмочувати у воді, роздрібнювати на кашу. Минуло ще багато-багато років, і люди навчилися випікати на розжарених каменях прісні коржі. Це власне і був перший хліб. Просо – найбільш древня культура, виходець з Китаю. Просо здавна вирощувалось у нашій країні. На Черкащині його знайдено під час археологічних розкопок трипільської культури,

яка існувала 6000 років тому. Просом і пшоном розраховувались нарівні з грішми. Воно найбільш оспіване в народних піснях. «Ой ти, просо, волото, волото, Ти, дівчино, золото, золото...»

Жито і життя – слова одного кореня. Жито було символом життя і достатку ще в ті прадавні часи, коли в наших предків головним богом був не войовничий володар блискавок і покровитель князів та воїнів Перун, а покровитель родючості та насіння, господар урожаю Род.

(Звучить пісня «Ой зеленє жито, зеленє»)

Ведучий 4:

- Коли я йду роздольним полем
У світ розбуджених світань,
Мені до ніг колоссям повнодзвонним
Навкруг вклоняються густі жита.

Порівняно із пшеницею жито прийшло до людей набагато пізніше. Вчені доводять, що першими його почали сіяти племена, які жили на території сучасної України. І за досить короткий час воно стало тут головним хлібом. Причина цього: в холодні зими пшениця вимерзала, а жито не боялося морозів. Можливо, ще в ті часи народилися відомі нам усім приказки: «Жито годує всіх, а пшениця на вибір», «Не вважай на врожай, а жито сій». Батьківщиною цього злака, як вважають, є гірські райони Північної Африки й Західної Азії. Серед 13 видів лише один культурний, решта – дикі. А в горах Західної Німеччини росте жито заввишки понад 2 метри, ніби виправдовуючи побажання: «Роди, земле, жито з голоблю, а картоплю – як колесо». Називається воно «очеретяне», бо солома жорстка, бура.

Ведучий 5:

На Полтавщині існував такий звичай. Повесні господар на ситих конях з хлібом-сіллю під'їжджав до поля. Він піднімав хліб до сонця і казав: «Благослови, Боже, щоб родило всюди! *(тричі вклонявся на схід сонця і на всі чотири сторони світу, клав хлібину серед поля і брався до зерна)*.

В добрий час, як у людей, так і в нас! Хто перший почав, щоб у мене позичав! *(потім розсівав зерно)*. Землю я благословляю на багатий урожай, хай достатком розквітає степовий наш рідний край».

Студент:

Пахне хліб,
Як тепло пахне хліб!
Любов'ю трударів,
І радістю земною,
І сонцем, що всміхалося весною,
І щастям наших неповторних діб.
Духмяно пахне хліб. (Платон Воронько)

Ведучий 2:

Які чудові обряди і звичаї приносить до нас наша українська земля, люди праці, їх любов до рідного краю. Розповім про деякі з них. Так, коли збирали врожай, на корню залишали жменю хлібних колосків, їх завивали. Жито залишали Спасу «на бороду», ячмінь – Маковою, пшеницю – Пречистій на одягання, гречку – Покрові. Інші робили собі «дідуха» - сніп жита чи пшениці, як втілення хліборобського духу, і зберігали на Святий вечір, заносили його до хати, ставили на покуті – 6 січня.

Ведучий 3:

Існував ще один звичай. З останніх колосків заплітали вінок, і одягали його на саму вродливу дівчину. З піснями жінці йшли в село і співали:

*А ми своєму пану
Та й зробили славу:
Житечко пожали,
В снопи пов'язали,
У копи поклали.*

Господар зустрічав жінців біля воріт хати з хлібом-сіллю. Він запрошував всіх до столу, частував. Дівчину у віночку садили на покуті. Цікаво, що віночок із колосків зберігали на покуті під образами до наступного врожаю. А через рік, зерна, які були в віночку, сіяли на новому лані. В день Спаса віночок із колосків освячували в церкві поруч із хлібом.

Вірш про хліб (читає студент)

Як пахнуть свіжі ще булки
Чи підрум'янена хлібина!..
Хліб не дається залюбки,
Над ним чиясь згиналась спина.
Я просто думаю собі,
Торкаючись земного плоду,
В якій натхненній боротьбі
Кується щастя для народу!
Є хліб у тебе на столі.
Подумай часом, не соромся.
Є люди, що достойні сонця.
А ти! Що ти даєш землі?

(Микола Подолян)

Ведучий 4:

А ось час підійти і до хліба на столі. Але до нього ми так звикли, що давно перестали замислюватись: а як і коли він з'явився? Старовинна легенда сповідає, що у стародавньому Єгипті одного разу раб забувся витопити піч, а другий, не помітивши цього, сунув у неї тісто. Звичайно, хліб залишився сирим. Однак тісто виглядало дивно: вкрите якимись пухирцями, воно мало ще й незвичайний запах. Запалили в печі, й знов поставили туди тісто. І яка ж була радість, коли хліб вийшов пухнастий і смачний. Так уперше були «використанні» дріжджі. Хліб в українців, народу з давніми землеробськими традиціями, був і є одним з найцінніших харчів. Ще у далекому минулому з ним їли густі й рідкі страви на сніданок, обід і вечерю, фрукти й кавуни чи молоко на підвечірок. Казали: Без хліба – суха бесіда. Рибка без хліба – бридка. Хліб та вода – козацька їда.

Вірш про хліб (читає студент)

Не кидайсь хлібом, він святий! — *
В суворості ласкавій,
Бувало, каже дід старий
Малечі кучерявій.
— Не грайся хлібом, тож-бо гріх! —
Іще до немовляти,
Щасливий стримуючи сміх,
Бувало, каже мати.
Росли малята, з немовлят
Робилися дорослі,

І чує десять літ назад
Забувано навпослі,
І до архіву слово «гріх»
Здали не без підстави
Ми всі, навчавши слів нових
Дитинство кучеряве.
Проте лишилася у нас,
І зовсім це не хиба,
Глибока шана повсякчас —
Так! — до святого хліба!
Бо красен труд, хоч рясен піт,
Бо жита дух медовий
Життя несе у людський світ
І людські родить мови.
Хто зерно сіє золоте
В землі палку невтому,
Той сам пшеницею зросте
На полі вселюдському.

(М.Рильський)

Ведучий 3: Легенда розповідає таке: «Колись у давнину синові царя Елівсина юному Триптолему богиня родючості та хліборобства Деметра дала насіння пшениці й наказала висіяти його. Тоді він перший на землі зорав поле й кинув у ріллю золоте зерно. А потім за велінням богині на колісниці, запряженій крилатими кіньми, проїхав усі країни й навчив людей вирощувати хліб. Відтоді з'явилися хлібороби.

У всі часи хлібороби ретельно стежили за дозріванням зерна. Найвивіренишим способом було спробувати його на зуб: якщо зерно мало тугий прикус, то одразу приступали до жнивування.

На літо припадає найменше свят. І це цілком природно, адже настає найвідповідальніша пора у хліборобів - жнива. Починалися жнива зажинками. До зажинків готувалися заздалегідь: назубрю вал и серпи, стругали цурки, якими в'язали снопи, крутили перевесла.

Зажинок починали вдосвіта і обов'язково на легкий, тобто жіночий день. Умившись та помолившись, йшли в поле, щоб, доки зійде сонце, зробити жнив'яний почин - обрядовий сніп.

У цей день годилося бути чемними: не сваритись, ввічливо звертатись одне до одного, навіть на худобу не підвищувати голосу і ситніше її годувати, “щоб жнивам не наврочити”.

Перед початком роботи розстеляли на узбіччі білу скатертину, клали на неї хліб-сіть, свячену великодню цілушку від паски та інші страви.

Ставали обличчям до сходу сонця, а господар читав молитву:

“Сонце праведне, святі Петре і Юрію, наші святі душечки, виростили ви хлібець Божий на ниві, внесіть його в наші руки... Докотись, хлібцю святий, житечко наше, у наші клуні-стодолі. Хмари дощові, бур'яни, громові-блискавиці, і ти, граде б'ючий, - обходьте ниву нашу стороною й до нас не наближайтесь...»

Вірш (читає студент)

Чи є ще більше щастя на землі,
Як сіять хліб, виплекувать достаток?
У хлібі тім життя бере початок,
В нім нездоланна сила трударів.
Нехай же з року в рік, із роду в рід

Не буде хліборобам переводу!
Хай слава їхня вічно не заходить,
Аж доки сонце лле на землю світ!

Ведучий 3:

Які ж хліби випікали в Україні? Французький письменник Оноре де Бальзак, який у середині 19 століття перебував в Україні, писав на батьківщину: «...як Ви прийдете на Україну, в цей рай зелений, де я запримітив вже 77 засобів приготування хліба...». У багатьох місцях любили перепічки, тісто для яких катали тонко, і за 10-15 хвилин виймали з печі. Їли гарячими. До борщу пекли пампушки. Балабушками називали невеликі хлібини, які готували із залишків тіста. Коли не вистачало хліба до наступної випічки, з прісного тіста готували коржі. Тісто розкатували і підсмажували, потім склали у макітри і запікали в печі. Ці «плесанки», «дужики», «пундики» вживали і старі, й малі. На Полтавщині пекли «гречаники», на Поділлі – «матротенники», на Закарпатті з кукурудзяного борошна пекли «пугачі», «перевертеники», «ріп'яники». Запорізькі козаки пекли в дорозі «загреби» - коржі, які загірбали попелом і гарячим жаром.

Ведучий 4:

Тема хліба і хліборобської праці є одвічною темою в літературі.

У віршах, оповіданнях, казках згадується хліб, і скрізь він названий “золотим”.

Хліб порівнюється з сонцем, із золотом, і це - справедливо. Народна скарбниця мудрості зберігає багато пісень, прислів'їв, загадок про хліб. Українські поети виспівують нелегку працю хлібороба у піснях, складають вірші.

Максим Рильський писав:

Хто сіє зерно золоте
В землю палку, невтомну,
Той сам пшеницею росте
На полі вселюдському

А пригадайте слова Бориса Олійника:

У руки беру колосок золотий,
Він сповнений слави людської,
В нім дівчини чую я голос дзвінкий,
Новатора і ланкової.

Вірш (читає студент)

Їж, сину, хліб та пам'ятай, що в ньому
Саме життя закладено людей.
І сонце українське, й звуки грому,
Мозольний труд і посмішка очей.
Їж, сину, хліб і не кидай додолу,
А підніми, коли не там лежить.
А як сідаєш, сину мій, до столу,
То пам'ятай, що хліб — це значить жить!
Їж, сину, хліб і поважай людину —
Вона творець усіх наземних діл.
Цей хліб, що я приніс із магазину,
Вона дала, щоб ти набрався сил.
В житті свій власний голос треба мати,
Щоб колосом налитим він дзвенів.
І щоб ніхто не міг тобі сказати,
Що ти даремно хліб насущний їв. (Олександр Будаш)

Ведучий 3:

Хліб належить до особливо шанованих символів українського народу. Хлібом могутня наша Україна. З хлібом далеко видно - на всі сторони світу. Хліборобський рік безупинний. Від жнивварської осені хлібороб очікує весни, від засівної весни живе до наступної осені. Силу своїх рук, натхнення душі хлібороб віддає землі. Він не знає відпочинку в думках про хліб. Без хліба люди — сироти, а земля - страдниця, і навпаки, земля — наше багатство, наша щедра годувальниця, коли вона в бережливих, добрих руках господаря.

Студент Спасибі, вам усім, у кого руки роботящі,
Живіть же вічно в хліборобських щасті
Щоб хліб, як сонце сяяв на столі
У кожній хаті, домі, колективі.
Уклін земний працівникам землі
Вам, сіячі, плугатарі – спасибі!

Ведучий 4: І яка б доля не випала цій землі, розділімо її з нею, будьмо вірними їй до кінця, щоб кожний ранок вставало сонце, щоб колосилися поля. Любіть рідну землю і вона віддячить вам сторицею.

На закінчення свята ми хочемо всім побажати, щоб ви ніколи не втратили смаку українського хліба, завжди були ситі й здорові, веселі й щасливі, щоб в усі часи, в усі віки на українському столі на білій вишитій скатертині лежав, немов сонце, духмяний хліб!